

Balio Sruogos laiškas Juozapai Sruogai, 1937-05-29, iš Kauno - į Tilžę

Mielas Juozapai, / Labai gerai suprantu ir atjaučiu, kad tau dabar ne sklypas ir vandentiekis rūpi.

Mielas Juozapai,

Labai gerai suprantu ir atjaučiu, kad tau dabar ne sklypas ir vandentiekis rūpi [1]. Buvau nutaręs tuo reikalu tau daugiau nieko neberašyti ir reikalą baigti, bet p. Bronė [2] patarė parašyti dar, – ji sakosi, jos sveikata nesanti tokia bloga, kaip galėjo atrodyti, – Finkelšteinu [3] galima pasitikėti. Aš visai nenoriu tavęs prikalbinėti prisidėti prie „kompanijos“, – ir pradėjau rašyti tik todėl, kad p. Bronė sutiko tuomet. Ir vis dėlto laiškuose išpainiojo visa eilė nesusipratimų, – juos norėčiau dar kartą paaiškinti.

1) Visi mokame avansus miesto valdybai (kuriuos paskui atskaitys už suvartotą vandenį), kad ji pravestų magistralės Baranausko ir Ramiąją gatvę, – pusę kainos už magistralių pravedimą apmoka savivaldybė, o pusė – turi būti padengta kalbamaisiais avansais. Miesto savivaldybė sutinka pravesti magistralę Ramiąją gatvę tik iki mūsų pravažiavimo, nes 2 850 numatytieji litai – dar nesudaro pravedimo kainos pusės, bet Miestas daro čia šiokios tokios nuolaidos. Tęsti magistralę iki tavo [4] – Reingarto [5] pravažiavimo miestas nebesutinka, nes nėra kas išlaidas padengia. Pratęsimas magistralės Ramiąją gatvę kainuos apie 500 Lt (25 met. po 25 Lt), avanso reikėtų mokėti 250 Lt, – nėra iš kur jų paimti, nes minėtieji 2 850 Lt – dar nesudaro, kaip sakiau, pusės kainos iki mūsų pravažiavimo.

2) Prisijungimas prie magistralės yra privatus dalykas, už tai jau reikia mokėti, ir nebe avansu, o tikrai mokėti, – šie sumokėtieji pinigai nebegrįš, – ir visa suma reikia padengti patiems. Šį prisijungimą galima daryti pagal miesto valdybos normas, tuomet prisijungimas kainuoja 10 Lt metras, bet galima jis ir 3 ar 4 kartus papiginti, – skaitiklio statymas mano ar Penčylos [6] [1r] // [1v] // triboj – ir siekia tą prisijungimą papiginti.

3) Kodėl Penčyla nesutinka, kad pas ją būtų skaitiklis, aš nežinau, nė karto protingai nieko nepasakė, nors ir galutinai dar nepasakė, kad nesutinka. Vienaime laiške tu rašei, kad geriau norėtum, kad skaitiklis būtų mano namuose, o ne Penčylos.

4) Dabušis [7] sutinka, kad per jo sklypą eitų vamzdžiai – niekam gi jie nekliudo ir nekenkia, – per jo sklypą eis ir į Tavo, ir į Mikšio [8] sklypus. Be to, dar jeigu Dabušis nesutiktų, sakysime, kuriuo nors atveju leisti vamzdžius per savo sklypą, tai aš nepriimu į savo namus skaitiklio, – ir jis lieka be vandens, arba turi jis savo lėšomis jungtis pats prie magistralės, o tai jam jau kvepės apie 1 000 litų. Tavo abejonės dėl prisijungimo per Dabušio sklypą – niekuo nepagrįstos.

5) Penčyla savo 300 Lt jau sumokėjo, – aš taip pat šiandien ar rytoj sumokėsiu. Mano kaimynas iš kairės pusės Lissauskas [9] sklypą pirkė spekuliacijos tikslais, jis čia statyti namą ir gyventi nesirengia, davė 100 litų, – daugiau iš jo išlupti negalima. Iš Dabušio vos vos buvo galima išspausti 100 litų avanso, – pasistatė namus, skolose iki ausų, nieko neturi, iš jo daugiau išspausti negalima. Mikšys ketino mokėti taip pat tik 100 Lt, – jo sklypas išeina į Tvirtovės alėją, nuo mūsų labai toli, – jam prisijungimas kainuos labai daug, net papigintasai (ne Savivaldybės nustatytais) prisijungimas jam kainuos apie 1 000 Lt, tat vargu ar būtų teisinga jis spausti, kad jis mokėtų taip pat 300 Lt avanso. Be to, dar nei Dabušis, nei Mikšys, kol aš pasistatysiu triobą, vandens neturės, – ir jie galvoja tik apie ateitį, – svarbu iš miesto išgauti magistralę; dabar tai galima padaryti, vėliau gali tos progos nebebūti.

6) Jei tu atsisakysi prisidėti prie kompanijos dabar, tu, žinoma, niekuo nerizikuoji. Tikrai ateity turėsi prašyti pats vienas pratęsti magistralę (dėl vieno – Miestas [2r] [2v] // toli ne visuomet sutinka!, o

kad Reinhardas ir Sakavičius [10] prie tavęs prisidėtų – jokios vilties nėra), ir tinkamai už tai sumokėti; be to, pats vienas turėsi prisijungti prie magistralės (jei nenori kompanijoj dalyvauti, tai niekas per savo sklypą tavo vamzdžių neleis!) ir tai tau kainuos metras 10 Lt, viso, vadinas, 1 000–1 200 Lt vien prisijungimas prie magistralės. Ar yra tau išrokavimas dėtis prie kompanijos, ar nėra – spřesk patsai.

7) Blogiausia, kad iš tavo laiško visiškai neaišku, ar tu atsisakai dėtis, ar neatsisakai. Laikas – terminuotas, ir reikia pagaliau aiškiai pasisakyti. Man nemaloniausia, kad tu supratai, jog aš tave noriu „обжудить“. Paprastai visi tarpininkavimai tuo ir baigias. Tavęs „обжудить“ aš tikrai nenorėjau, bet jei Tau taip atrodo, tai ką aš padarysiu. Gal tai bus pamoka, kad nereikia tarpininkauti. Prieš mūsų kompaniją aš vis tiek liksiu durniaus vietoje.

8) Mes visi sklypininkai esame išrinkę lyg ir valdybą deryboms vesti su miesto savivaldybe. Pirmininkas yra p. Grabauskas [11] (Valstybės kontrolės inspektorius), jo pavaduotojas, faktinai visų reikalų vedėjas inž. p. Mikšys. Kadangi iš mano tarpininkavimo be nemalonumų nieko daugiau neišeina, tai aš labai prašyčiau, kad tu betarpiu parašytum p. Mikšiui, kad nesutinki dėtis (ar sutinki – aš nesupratau). Jo adresas: L. Mikšys, Kaunas, Tvirtovės alėja 92, telef. 209384.

9) Kalbėjau su ad. Nargelavičium [12] (Augūno [13] gynėju). Jis sako, kad Augūnas be jokio loterijos bilieto išlošė du loterijos laimikiu, – būdamas visiškai kaltas – išsisukė. Dėl Adolpo [14] jis bylos atnaujinti nepataria, – bus tik tuščias pinigų išmetimas. Jis tik nesuprantas, kodėl Adolpas panoro pasilikti vienas, kodėl neatsivedė į kompaniją 12–15 žmonių dar (jų tarpe ir pirmoje eilėje – Galvydžio [15], buvusio pašto viršininko). Visokiems šantažistams à la Petras Luomon. [16], kurie vaikšto ir pliopia, kaltindami, kad mes bylos neatnaujinam, pataria Nargelavičius nepasiduoti. Iš bylos vis tiek nieko nebūsią.

Labų dienų nuo mūsų visų.

Boles [17]

Gegž. 29 d. [18] [3r] [3v] //

KOMENTARAI

- [1] Tuo metu sirgo Juozapo Sruogos žmona, ruošėsi rimtai operacijai, nes įtartas vėžys – diagnozė, gavus atsakymą iš Patologijos instituto, vėliau nepasitvirtino (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tižės – į Kauną, 1937-11-23, [rankraštis], in: LLTI BR, f. 53, b. 857, l. 1r).
- [2] Bronė Jazbutytė-Sruogienė (1896–1950) – Juozapo Sruogos žmona, sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 7A, savininkė.
- [3] Chaimas Finkelšteinas (1891–?) – vidaus ligų gydytojas, gastroenterologas.
- [4] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausias Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, Užsienio reikalų ministerijos tarnautojas, 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 7A šeimininkas.
- [5] Teodoras Reingardas (1883–1947) – 1937 m. – inžinierius, projektavęs namus, prižiūrėjęs statybos darbus, matininkas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje g. Nr. 17 savininkas.
- [6] Kazimieras Penčyla (1892–1975) – karininkas, kapitonas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje g. Nr. 9 savininkas.
- [7] Stasys Dabušis (1889–1974) – kalbininkas, vertėjas. 1927–1938 m. Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos darbuotojas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 9 savininkas.
- [8] Mikšys Liudas (1888–1968) – statybos inžinierius, hidrotechnikos ir vandentiekio specialistas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 3 savininkas.
- [9] Vladas Lišauskas (1899–1975) – ekonomistas, savanoris. 1931–1940 m. bendrovės „Lietuvos cukrus“ prekybos skyriaus vedėjas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 2 savininkas.

- [10] Juozapas Sakavičius (g. 1901) – Kauno daržininkas, buvęs Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris. Sruogų šeimos kaimynas Kaune.
- [11] Jurgis Grabauskas (?) – Valstybės kontrolės vyriausiasis revizorius.
- [12] Domininkas Nargelavičius (1888–1961) – teisininkas, advokatas, 1935 m. Adolfo Sruogos bendrininko Jono Augūno gynėjas Pašto ženklų baudžiamojoje byloje.
- [13] Jonas Augūnas (1883–?) – 1923-07-02–1933-06-30 Klaipėdos pašto viršininkas, Adolfo Sruogos bendrininkas Pašto ženklų aferoje tarpukariu. 1935-02-26 Kauno apygardos teismo pripažintas kaltu dėl neteisėto pašto ženklų išplatavimo, nuteistas 5 metams sunkių darbų kalėjimo. 1935-10-17-18 peržiūrėjęs Pašto ženklų bylą, Kauno apygardos teismo sprendimas pakeistas: bausmė Jonui Augūnui sumažinta – jis nubaustas 3 metams sunkių darbų kalėjimo. Šis sprendimas patvirtintas ir 1936-12-21. Apeliacinių rūmų sprendimu kaltinamajam įskaiciuotas iki teismo atkalėtas laikas ir pripažinta, kad jis atliko bausmę.
- [14] Adolfas Sruoga (1887–1941) – vyresnysis Balio Sruogos brolis, inžinierius elektrikas. Nuo 1927-10-18 iki 1933-11-14 Pašto valdybos direktorius. 1935-02-26 Kauno apygardos teismo pripažintas kaltu dėl pašto ženklų suklastojimo, tikrųjų ženklų išėmimo ir jų išplatavimo, nuteistas 15 metų sunkių darbų kalėjimo. Kitiems Adolfo Sruogos nusikaltimo bendrininkams, vykdžiusiems milijoninę pašto ženklų aferą, bausmė net keletą kartų švelninta, mažinant įkalinimo metų skaičių, kol ilgainiui ir visai panaikinta. Adolfui Sruogai skirta bausmė nepakito.
- [15] Kipras Galvydis (1875–1947) – pašto organizatorius, spaudos platintojas. 1923–1932 m. Kauno pašto, telegrafo ir telefono viršininkas. Į Adolfo Sruogos baudžiamąją bylą neįtrauktas, jo veikla netikrinta, nors Adolfas Sruoga ne kartą minėjo, kad netvarka Kauno pašte atsirado ne vien dėl jo kaltės, bet ir dėl pirmtakų nepakankamo gebėjimo tinkamai organizuoti darbą.
- [16] Petras Lomanas (1900–1966) – Balio, Juozapo ir Kazimiero Sruogų pusbrolis, motinos Agotos Lomanaitės-Sruogienės (1867–1930) brolio Povilo Lomano (1861–1920) sūnus.

„Dar didesnė velniava išeina su Ad. reikalais. Pas Kazimierą buvo atsilankęs Petras Luomonas, visą vakarą kalbėjo – jį beveik į isteriką įvarė, pernakt neužmigo net! Luomono kalba – kaltinamas aktas prieš mus, esmė ji – pletkai ir, man rodos, savotiškas šantažas!

Petras puolė mus, kad mes Baibokais nesirūpiname, neduodame pinigų. Esą, užaugsia vaikai ir prakeiksis mus, kad jais nesirūpinome. Tiek to. Blogiau – su Ad. Sakė, kad jį mes apleidome, kad nesirūpiname bylą atnaujinti. Esą, kalbėjęs su Augūnu, tas baisiai mumis piktinasi, jis žadėjęs imtis iniciatyvos, rinkti pinigus bylos vedimui, vaduoti Ad-pui. Esą, ir Rutenbergas kalbėjęs, kad jis, Rutenb., turįs daug naujos medžiagos, kurios pakaktų Adolpui išvaduoti. Bet esą, jeigu broliai nesirūpina, jam (Rut-gui) net už pereitą bylą nesumokėję, tai jis nesirūpinsias ir nieko nedarysias. Taigi Petras ir rėkia, kad reikia eiti pas Rut-gą, nešti pinigus. Bet Ad-pui apie visa tai nieko nereikia sakyti, nes A-pas nesutiksias. Ir daug kitų panašių dalykų Petras pripasakojo“ (Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, iš Kauno – į Tilžę, 1937-02-10, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 289, l. 2r-v).

- [17] Balys Sruoga (1896–1947) – Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas; nuo 1932 m. – profesorius. Sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 9B, savininkas.

[18] Išliko Juozapo Sruogos atsakymas, kuriuo reaguojama į Balio Sruogos laiške išdėstytas aktualijas ir problemas dėl sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje, įrengimo ir planuojamo įvesti vandentiekio:

„Mielas Boleslavai,

Ačiū už laišką. Man tikrai labai nemalonu, kad pas tave galėjo susidaryti įspūdis, kad aš tave asmeniškai noriu įtarti, būk tu esi pasiryžęs mane nuskriausti. – Man atrodo, kad visame šiame reikale tavo padėtis yra ypatingai neprigulminga ir objektinga. Tu juog ar šiaip, ar kitaip turėsi jungtis prie magistralės tiesiog. Reikia manyti, kad Penčyla turės irgi tą patį padaryti. Klausimas kitų kompanjonų jau žymiai painesnis. – Man atrodo, kad aš dėl savo kaimynų visgi turiu pagrindo būti nepatenkintu. Kaip girdėjau, Dabušis jau per daug arti stato savo namus prie mano sienos. Reinhardas prie pat mūsų tvoros pastatė išeinamąją vietą ir dar net įėjimą į sklypą užbarikadavo, – nenori leisti gyvulius.

Jeigu Penčyla nesutinka priimti skaitiklio, tai kas gali garantuoti, kad kai reikės kasti griovius vamzdžiams įdėti, ir Dabušis neiškirs kokio nors šposo. – Tiesa, aš rašiau, kad man, be abejo, maloniau būtų turėti reikalą su Tavimi, o ne su Penčyla; bet tai, žinoma, turi tik principinės reikšmės. Praktikoje tas sudaro tam tikrų keblumų. Pasitikėti Dabušio pareiškimu žodžiais aš jokių būdu nenoriu ir nesutiksiu, nežiūrint į tai, kad ir jo skaitiklis bus pas tave. Aš mat visai nežinojau, kad tu tarpininkauti pradėjai, tik mano žmonos paragintas, ir todėl labai apgailestauju, kad tavo misija kol kas neprivedė prie teigiamų rezultatų. Bet, iš kitos [pusės], tu neturėtum ką nors blogo matyti tame, kad aš, prisidėdamas prie kompanijos, noriu pareikšti ir savo konkrečius pageidavimus arba, geriau sakyti, sąlygas. Žinoma, jeigu jūsų kompanija mažai užinteresuota mano prisidėjimu, tai klausimas išrišimas savaime labai greit: aš irgi neužsimetu arba, geriau sakant, nesutinku prisidėti, jeigu nebus atsižvelgta į mano reikalus. Savo reikalais gali rūpintis kiekvienas sulig savo išmanymo. Klausimas, rodosi, visai lengvai išsprendžiamas, jeigu aš galėčiau gauti vandenį iš gretimo sklypo, t. y. Penčylos. Jeigu kompanjonai negali ar neranda reikalinga įtikinti Penčylos, kad jis sutiktų priimti ir mano skaitiklį, tai jau kiek sunkiau bus įtikinti mane sutikti vamzdžius vandeniui vesti aplenkus Penčylos sklypą. Ir Penčylos sutikimas, žinoma, turėtų būti raštu duotas. – Jeigu p. Mikšys norėtų patiekti pasiūlymą prisidėti prie kompanijos, tai man, žinoma, svarbu būtų žinoti, kiek gi metrų tų vamzdžių susidarys per tavo ir Dabušio sklypus ir kiek metrų būtų, jeigu aš panorėčiau prisijungti prie magistralės Ramiojoje gatvėje. Gal man būtų jau didesnis išrokavimas tuo tarpu. Sumokėti dar 250 litų daugiau, bet užtat turėti galimybę praveisti vandentiekį savo sklypo įvažiavimu. – Žinoma, įmokėti pinigai turėtų galioti ir naujam sklypo savininkui, jeigu aš jį parduočiau. – Turiu prisipažinti, kad jau labai didelio patraukimo prie sklypo jau nebeturiu, ypač dėl virš išdėstytų aplinkybių. Be to, man atrodo, kad mūsų sklypas yra gana drėgnas ir per daug ilgai laikosi jame vanduo pavasarį. P. Mikšiui ką nors rašyti kaip ir nepatogu. Aš jam mielai noru atsakyčiau, jeigu jis man patiektų visai konkretų pasiūlymą. – Čia, žinoma, negali turėti reikšmės kokie nors kitoki sumetimai, kaip tik kiekvieno dalyvio interesų suderinimas su bendru reikalu. – Kaip jau ir aname laiške minėjau, aš principiniai sutinku dalyvauti kompanijoje, bet su sąlyga, kad ir į mano reikalus bus tinkamai atsižvelgta. – Kas bus už metų, už kitų, sunku bet kam numatyti: gali būti geriau, gali būti blogiau; žinoma, yra tam tikra rizika, jeigu aš šiuo laiku neįeisiu į jūsų kompaniją. –

Puikiai suprantu, kad tau tarpininkavimas yra nelabai malonus ir nedėkingas. Aš esu tikrai dėkingas tau už suteiktas visas informacijas ir už tai, kad tu pasiūlei ir mus įtraukti į kompaniją. Man būtų labai nesmagu, jeigu dėl mano rezervuotumo pas tave dar ir toliau pasiliktų koks nors nepasitikėjimo ar nedėkingumo įspūdis. –

Bet, mat, aš, nors asmeniškai ir nebūdamas Kaune, nenoriu pasitenkinti vien tik tam tikros prievolės perėmimu; vien tik dėl to, kad aš tuo tarpu gyvenu ne Kaune, nenoriu sutikti, kad aš būčiau kaip ir iš malonės pritrauktas į kompaniją. – Tiesa, šiuo laiku man būtų irgi kiek sunkoka piniginiai. – Tikiuosi, kad už 3 mėnesių mano finansai gali pasitaisyti: mat dabar ir žmonai gydyti reikalingos išlaidos; žmona su dukryte turės vykti atostogų, o man gal reikės į kurortą vykti. Be to, mat, dėl naujo auto irgi susidaro papildomos išlaidos.

Žinoma, jeigu Penčyla nenori priimti, tai per prievartą aš irgi nenoriu brautis. – Tuomet gal tikrai teks pasilikti už kompanijos sienų. –

Geriausių linkėjimų poniai Vandai ir tau.

Brolis Juozapas

Tilžė, 1937 V 31.“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1937-05-31, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 857, l. 1r-v, 2r-v).